

NIGERIA — ETT U-LAND PÅ MARSCH

Av CLAES NYMAN och CARL-JOHAN BOUVENG

DET KANSKE viktigaste tillskottet till kretsen av självständiga afrikanska stater under 1960 var den forna brittiska kronkolonin, numera federationen, Nigeria. Skälen härtill är flera. I Nigeria finns en femtedel av Afrikas svarta befolkning, och landet har därjämte betydande naturtillgångar. De inrikespolitiska förhållandena präglas av en, efter afrikansk måttstock, ovanlig stabilitet. Detta torde i icke ringa mån kunna tillskrivas den brittiska vidsyntheten i förvaltningen av landet, vilken bidragit till en smidig övergång från koloni till självständig stat.

Geografiska förhållanden

Nigeria är drygt dubbelt så stort som Sverige, beläget vid Guineabuktens innersta del ca 50 mil norr om Ekvatorn. Landet kan indelas i tre *huvudregioner*, Nordregionen (med 80 % av arealen) samt Väst- och Östregionen (med 12 respektive 8 %).

En snabb blick på kartan ger vid handen, att landet från nordväst respektive nordost genomflytes av floderna Niger och Benue,

vilka i områdets mitt förenar sig och under namnet Niger flyter ut i Guineabukten. Vid Nigers utlopp i havet har ett sumpigt delta bildats med osunda klimatiska betingelser. Norr om detta delta ligger ett platåområde av varierande höjd, vilket i öster fortsätter i Kameruns högland med bergstoppar på upp till 4 000 meter. Nordregionen domineras av den bergiga Bauchi-platån, som längst i norr övergår i ökenområden.

Befolkningen beräknas uppgå till närmare 40 miljoner, varav drygt hälften i Nordregionen samt en knapp fjärdedel i vardera Öst- och Västregionerna. Nigerianerna utgör, som ovan antytts, i det närmaste en femtedel av Afrikas svarta innevånare — antalet vita uppgår till endast ca 15 000. Den största befolkningstätheten uppvisar området runt den federala huvudstaden Lagos och vissa delar av Östregionen. Glesast befolkade är delar av Nordregionen. De tre dominerande stammarna är Hausa, Yoruba och Ibo, och därjämte finns en mängd mindre stammar i olika delar av landet.

Norden domineras av Hausa-

stammen. Muhammedanska folkgrupper trängde på 1800-talet in från nordost, tillvällde sig makten och grundlade den nuvarande centraliserade administrationen. Genom att utnyttja denna kunde britterna på ett mycket tidigt stadium introducera systemet med »indirect rule». Detta har möjliggjort ett gott samarbete mellan britterna och de infödda, och, i motsats till många andra afrikanska områden, har Nigeria, enkannerligen Nordregionen, varit befriad från allvarigare slitningar mellan svarta och vita.

Östregionen behärskas av Ibo-folken, som bor i små byar i de täta skogarna. Trots den geografiska spridningen hålls de samman av starka kulturella, religiösa och språkliga band. Ibo-folken karakteriseras av stark framåtanda och individualism.

De muhammedanska Yoruba-folken är i majoritet i Västregionen. Redan före européernas ankomst bodde de i stora, väl utvecklade statsbildningar och blev till följd av sin geografiska belägenhet först föremål för europeisk påverkan, vilket givit dem ett visst försprång framför de andra folken. Deras stolthet över sitt språk och sin kultur har dock förhindrat en kulturell assimilation.

De tre huvudstammarna har var sitt språk vilka benämns efter respektive stam. Förutom de tre huvudspråken finns något hundratal dialekter av mindre betydelse.

Den därav uppkomna språkförbistringen har nödvändiggjort, att engelskan, liksom i Indien, användes som officiellt språk. I religiöst hänseende kan befolkningen indelas i tre grupper. Muhammedanerna är i stor majoritet, 50 till 70 % av befolkningen och företrädesvis bosatta i Nordregionen. Av återstoden av folket är ungefär hälften hedningar, dvs. tillhör någon inhemsk naturreligion, och hälften kristna. Kristendomen har i huvudsak vunnit terräng i kustområdena, där missionärer, dock ej svenska, länge varit i verksamhet.

Administration efter brittiskt mönster

Nigeria är i *administrativt* hänseende indelat i fyra områden: Nordregionen, med huvudstaden Kaduna, Östregionen, med huvudstaden Enugu, Västregionen, med huvudstaden Ibadan, samt den federala huvudstaden Lagos.

Federationens statsöverhuvud är generalguvernören (en afrikan), den engelska drottningens representant. Nigeria är en federalt uppbyggd stat, där de federala myndigheternas befogenheter är tämligen vidsträckta och omfattar frågor som utrikespolitik, försvar, utrikeshandel, bank- och myntväsende. Det bör dock beaktas, att de regionala myndigheterna har ett stort mått av självstyrelse, som ger dem rätt att lagstifta beträffande

bl. a. arbets- och näringspolitik. Parlamenten är organiserade enligt engelskt mönster, dock med den skillnaden, att överhusets medlemmar ej är självskrivna utan väljas. Röststrätten är i Öst- och Västregionerna allmän, medan i Nordregionen endast männen har rösträtt. De regionala och federala valen är helt åtskilda.

Progressiv skolpolitik

Blott ca 5% av befolkningen är läs- och skrivkunnig, varav majoriteten bor i kustlandet. Undervisningen på lågstadiet sker i viss utsträckning på traktens språk, medan all övrig undervisning bedrivs på engelska. Utvecklingen har under senare år gått raskt framåt mot en allmän avgiftsfri undervisning på lågstadiet. Folkbildningen har givits en central roll, och såväl Öst- som Västregionen förbrukar 40% av statsinkomsterna för undervisningsändamål.

Trots de stora ansträngningarna, som gjorts på detta område, har utbildningsbehovet ej kunnat tillfredsställas, 1958 erhöles ca 2,7 miljoner barn i åldern 6–12 år (av totalt 5 miljoner) undervisning på lågstadiet. I Nordregionen är bristerna klart framträdande redan på lågstadiet, medan behovet av utbyggnad i söder är störst på mellanstadiet.

För undervisningen på högstadiet finns flera universitet bl. a.

»University College» i Ibadan (drygt 1 000 studenter) med nära förbindelser med »London University», samt »Nigerian College of Arts, Science and Technology» (1 200 studenter) med undervisningsställen i Zaria, Ibadan och Enugu. Vid landets tre högre yrkesskolor studerar f. n. 7–8 000 elever. Den svåra lärarbristen har ej kunnat avhjälpas trots förekomsten av drygt 300 skolor för lärarutbildning (1958).

Differentierad jordbruksekonomi

Nigerias karaktär av u-land framgår av att per capitainkomsten blott utgör ca 450 svenska kronor per år — totala nationalinkomsten uppgår till 15 à 20 miljarder svenska kronor. Belysande är också att jordbruket dominerar Nigerias ekonomiska liv och sysselsätter hela tre fjärdedelar av den manliga befolkningen. År 1956 var 10% av landets yta uppodlad, 32% skogbevuxen, medan 57% utgjordes av okultiverat land. Av dessa 57% har en del varit uppodlat tidigare och torde åter kunna utnyttjas, för vilket dock krävs en omläggning av brukningsmetoderna.

Det viktigaste jordbruksområdet ligger i mellersta Nigeria, där man odlar bl. a. hirs, majs, jams och ris, och det övriga landet är för sin försörjning i stor utsträckning beroende av denna produktion. Effektiviteten är låg, och jordbru-

ket har ofta karaktär av hackbruk men förmår trots dessa brister täcka större delen av landets livsmedelsbehov och därtill bidra med fyra femtedelar av landets export. Dessa jordbrukets exportprodukter är av yttersta vikt för utrikeshandeln, men de representerar blott en femtedel av Nigerias totala jordbruksproduktion. Jordbrukets viktigaste uppgift är alltså produktion för hemmamarknaden.

Jordbruksexporten utgöres främst av kakao, jordnötter, produkter av oljepalmen, bomullsfrö och -fibrer, sesam samt sojaböner. Kakaoproduktionen, vilken i storlek är den tredje i världen, är koncentrerad till Västregionen, och skeppas framför allt till Storbritannien och USA. Landets export av jordnötter, främst från Nordregionen, utgör ca en tredjedel av världens totala handel med denna produkt. Den ej exporterade delen av produktionen går till privatägda kvarnar för inhemsk utvinning av olja. Även ifråga om oljepalmprodukter ligger Nigeria väl framme och svarar för över 50 % av världshandeln ifråga om palmkärnor och över 30 % ifråga om palmolja. På senare tid har man också börjat odla bomull, främst i de sydliga delarna av Nordregionen, medan sesam odlas i områdena kring floden Benue.

Många av Nigerias små enskilda jordbruksproducenter har slagit sig samman i *kooperativa för-*

eningar, vilka tillkommit på brittiskt initiativ. Varje region har ett särskilt departement, som enbart sysslar med hithörande frågor. Det är sannolikt, att denna form av frivilligt samarbete bidragit till att jordbruksproduktionen kunnat hålla jämna steg med den hastigt ökande befolkningen. Av stor betydelse för såväl jordbruksproduktionens kvantitet som kvalitet är också att, alltsedan kriget, all försäljning utomlands av kako, vegetabiliska frön samt bomull handhaves av statliga organ benämnda »Produce Marketing Boards», ett slags råvarupooler, vilka arbetar på regional basis. Genom auktoriserade agenter uppköpes en regions hela produktion av vissa exportvaror till ett på förhand fastställt pris. Försäljningen på världsmarknaden sker sedan genom en centralorganisation, »Nigerian Produce Marketing Company Ltd.», som även utför viss gradering och kvalitetskontroll. Detta system möjliggör en uppsamling och kontroll av de många småproducenternas utbud samt en ordnad, gemensam transport och försäljning av produkterna.

De från ekonomisk synpunkt viktigaste *naturtillgångarna* är tenn, kolumbit, kol och olja, medan bly, zink och guld brytas i små kvantiteter. Tenn finns i stora mängder nära staden Jos på Bauchi-platån, och Nigeria är en av världens ledande tennproducenter. Under senare år har landet

exporterat ungefär 11 500 ton tenn årligen. I anslutning till tennförekomsterna finns legeringsmetallen kolumbit, och Nigeria svarar för ca 80 % av världsproduktionen av denna metall. Koltillgångarna, ca 28 miljoner ton, ligger vid Enugu i öster. De hittills enda kända oljefälten i Västafrika ligger i Nigerias Östregion, där produktionen f. n. uppskattas till 800 000 ton per år. Man hyser förhoppningar om att denna vara mot slutet av 1960-talet skall bli en av Nigerias viktigaste exportprodukter.

Nigeria har framför allt i söder uppnått en för afrikanska förhållanden relativt hög industrialiseringsgrad, och man finner industrier, vilka framställer varor såsom palmolja, konserver och torrmjök. Vidare finns cement- och textilfabriker, sågverk, bryggerier samt anläggningar för metall- och träbearbetning.

Beträffande utrikeshandelns länderfördelning torde det vara nog att fastslå, att Storbritannien alltså är Nigerias viktigaste handelspartner — nästan hälften av det totala handelsutbytet sker med det forna moderlandet. Denna andel har emellertid sjunkit sedan kriget, medan länder som Västtyskland, Holland (främst tack vare dessa länders handelshus), Israel och Japan utvidgar sina positioner på den nigerianska marknaden. Inom landet svarar Västregionen för inte mindre än 40 % av totalimporten och närmare

50 % av totalexporten, vilket i någon mån illustrerar skillnaderna i utveckling och industrialisering i landets olika delar.

Vägnätet är relativt väl utbyggt och har, sett med afrikanska ögon, en ganska god standard. Sålunda upprätthållas busslinjer i de större städerna och mellan de viktigare städerna i Öst- och Västregionerna. Huvuddelen av den passagerar- och godstrafik, som går landvägen, utföres dock av lastbilar. Kano i Nordregionen är fortfarande en viktig centralpunkt i ett nät av karavanvägar omfattande bl. a. Sudan och Senegal. Järnvägsnätet täcker relativt väl landets transportbehov. Två områden saknar dock järnvägsförbindelser. Det ena är deltat samt trakterna kring floderna Niger och Benue, vilka traditionellt betjänas av flodtrafiken. Det andra är landets nordöstra hörn, som dock beräknas få direkt förbindelse med kusten 1963.

Nigeria har två flygfält av internationell första klass, Lagos och Kano, samt ett trettiotal mindre flygfält för den inhemska trafiken. Förutom utländska flygbolag är ett inhemskt, Nigerian Airways, till största delen statsägt, verksamt i landet.

Regionala och religiösa partilinjer

Partiväsendet har i stor utsträckning vuxit fram efter regionala och religiösa skiljelinjer. Pro-

vinsseparatismen är stark, speciellt markerad av motsättningar mellan de rika, tätbefolkade kustprovinserna och den fattiga, relativt glest befolkade muhammedanska Nordregionen. De tre stora partierna dominerar i var sin region och kontrollerar där de regionala parlamenten.

I Nordregionen härskar det muhammedanska, konservativa *Northern Peoples' Congress (NPC)*, vilket uppstått ur regionens islamitiska administration, och som begränsar sin verksamhet till Norden. Utrikespolitiskt önskar det nära samarbete med övriga västafrikanska stater. Man anser vidare, att den nigerianska självständighetsdagen infallit för tidigt, och fruktar, att kustprovinsernas sociala och ekonomiska dominans till följd av Nordregionens efterblivenhet skall bli än mer markerad under en federal regering undandragen britternas kontroll. Därjämte har Nordens feodalherrar, de muselmanska emirerna, en annan uppfattning än Söderns mer »progressiva» ledare om behovet av en social framstegspolitik. NPC motarbetar övriga partiers strävanden att uppdelat landet i flera regioner.

Ledare för partiet är sir Ahmadu Bello, en muhammedansk ledare, som även är Nordregionens premiärminister. Sedan 1957 innehar partiets andra man Alhaji sir Abubakar Tafawa Balewa, den federala premiärministerposten. Balewa har

även tidigare varit medlem av den federala regeringen.

The National Council of Nigeria and the Cameroons (NCNC) har sitt starkaste fäste i Östregionen men utgör även en stark opposition i Västregionen. Partiets vänsterbetonade inrikespolitik är inriktad på en ökad federal kontroll över undervisning samt sjuk- och hälsovård, skapandet av en ny regionsindelning i Västregionen samt ett utvidgande av Lagos' gränser. NCNC har även sökt vinna insteg i Norden, bl. a. genom förbund med *Northern Elements Progressive Union (NEPU)*, ett litet parti, vilket kämpar mot emirernas feodalstyrelse.

Partiledare är Nnamdi Azikiwe, som i åtskilliga år spelat en förgrundsroll i nigeriansk politik. Han är den ende av nationalistledarna, som från början arbetat för ett enat, självständigt Nigeria och bekämpat de separatistiska stampolitikerna likaväl som det brittiska kolonialväldet. Under studieår i USA visade Azikiwe sympatier för socialismen. Därvid blev han också på grund av sin färg utsatt för rasdiskriminering, vilket något torde ha påverkat hans inställning till européerna. Efter återkomsten upprättade han en tidningskedja, affärsföretag och banker samt blev 1954 Östregionens förste premiärminister. Azikiwe har både i politik och affärer använt sig av hårda metoder. Hans talang som folktalare och organisa-

tör har emellertid förskaffat honom många anhängare. Azikiwe efterträddes i början av 1960 på Östregionens premiärministerpost av M. I. Okpara och tillträdde i november 1960 posten som Nigerias generalguvernör, vilket innebär, att han har mindre möjligheter att spela en aktiv politisk roll.

I en mellanställning mellan det konservativa NPC och det tämligen radikala NCNC står *The Action Group* (AG), som är starkast i Västregionen, där det har regeringsställning. Det uppställer emellertid kandidater i samtliga regioner och utgör i Östregionen det officiella oppositionspartiet.

Utrikespolitiskt kämpar AG för skapandet av en västafrikansk union. Inrikespolitiskt vill partiet värna Yoruba-folkens ekonomiska ställning, skapa ett nationellt hälso- och sjukvårdssystem samt etablera tre nya nigeriska regioner — en i södra Nordregionen, en i mellanvästern och en i Calabar-Ogojaområdet. Syftet är att skapa en federal och delstatlig administration, som i möjligaste mån kan eliminera minoritetsproblemen. AG understödjer *United Middle Belt Congress* (UMBC), ett litet parti, vilket i den södra, ej islamitiska delen av Nordregionen motarbetar NPC.

AG:s ledare och grundare är Obafemi Awolowo, en från »London University» utexaminerad jurist. Premiärminister i Västregio-

nen efter Awolowo blev i december 1959 S. L. Akintola, en jurist, som tidigare verkat på det federala planet dels som oppositionsledare i parlamentet dels som regeringsmedlem.

Situationen efter de federala valen i december 1959

Vid valen till det federala representanthuset i december 1959 avgjordes, vem som skulle styra Nigeria de första självständighetsåren. Väljarkåren uppgick till 9 miljoner, varav 85 % deltog i valen. NPC ställde endast upp i Nordregionen medan NCNC och AG presenterade kandidater i alla tre regionerna. De exakta mandatsiffrorna blev: NPC 142, NCNC (inklusive NEPU) 89, AG 72 och övriga 9.

Valresultatet visar, att NPC:s ställning som starkaste parti är en följd av dess i det närmaste totala dominans i Nordregionen, där det erövrade 142 av 174 mandat. I Öst dominerar på motsvarande sätt NCNC. Risk föreligger, att dessa båda partier genom sin regionala förankring kan komma att stimulera till partikularism i stället för att bidra till federationens sammanhållning. Som en motvikt mot dessa splittrande tendenser står AG, oppositionsparti i det federala parlamentet och det enda parti, som vunnit landsomfattande avslutning.

NPC:s ledare Balewa erbjöds av

generalguvernören efter valet att bilda regering. Efter förhandlingar mellan NPC och NCNC tillkom en koalitionsregering bestående av tio ministrar från NPC och sju från NCNC. Av dessa kom tio från Nordregionen, tre från vardera Öst- och Västregionerna samt en från Lagos.

Försiktig utrikespolitisk kurs

Den nigerianska regeringen har vid ett flertal tillfällen tillkännagivit, att man i utrikespolitiska frågor kommer att hålla en neutral kurs, dvs. man avser att bedriva en alliansfri politik, närmast efter indiskt mönster. Det är dock icke att ta miste på att majoriteten nigerianska ledare gärna vill samarbeta med Västerlandet för landets ekonomiska och sociala uppbyggnad. Man är väl medveten om att man icke kan täcka de därvid uppkommande kapitalbehoven enbart med inhemska kapitalresurser och har därför erbjudit gynnsamma investeringsvillkor för det utländska kapitalet samt tull- och skattelättnader vid nyetableringar. För att främja och planera investeringsverksamheten finnas därtill två speciella institutioner, »The Investment Company of Nigeria Ltd.» och »The Colonial Development Corporation», vari såväl nigerianska som utländska, icke minst engelska, intressen är företrädade. I den muhammedanska Nordregionen finns naturligt nog också starka sympatier för samt en

känsla av samhörighet med arabvärldens politiska målsättningar. Vid några tillfällen vill det synas, som om särskilt tunisiska och nigerianska synpunkter sammanfallit, icke minst i vissa kontroversiella frågor på FN:s dagordning.

I förhållandet till grannländerna har man hittills begränsat samarbetsviljan till att gälla specifika problem, såsom skapandet av ett gemensamt transportsystem i Afrika. Man har i övrigt hittills iakttagit en avvaktande, för att inte säga trevande, hållning inför flera av de i dagens Afrika mest brännande problemen. Gentemot den panafrikanska rörelsen har emellertid attityden varit negativ, när man ansett frågan vara för tidigt väckt. På nigerianskt håll har man i stället hävdad, att det för ögonblicket är betydligt viktigare, att varje stat ägnar all uppmärksamhet åt sina interna ekonomiska och politiska problem. Denna inställning har haft till följd, att förhållandet mellan Nkrumah och Bolewa inte blivit särskilt hjärtligt. Nigeria har också i en annan av dagens aktuella frågor frångått sin relativt passiva politik, i det man, liksom grannländerna, uttalat sin förkastelsedom över den sydafrikanska apartheidpolitiken genom att officiellt avbryta handelsförbindelserna med detta land.

Vid en diskussion av Nigerias förhållande till övriga afrikanska stater förtjänar också dess position i Kongofrågan att framhållas. Ni-

gerianerna stödde Lumumba, vilken de betraktade som Kongos laglige regeringschef, och den främsta orsaken till detta torde varit, att Lumumba företrädde de enande krafterna i Kongo, dvs. kämpade för samma statsform i Kongo som den nuvarande nigerianska regimen söker realisera i Nigeria.

Nigerias relationer till Östblocket har karakteriserats av större stramhet än de flesta andra afrikanska stater. Visserligen har man upprättat diplomatiska förbindelser med denna maktgrupp, men man har icke varit lika lyhörd för löften om ekonomiskt och tekniskt bistånd som t. ex. Guinea och Ghana. Nigeria har vidare begränsat det antal ambassadmedlemmar Sovjetunionen får hålla i landet. Av intresse är också att man vid en röstning i FN angående Kommunist-Kinas ställning uttalat sig för landets upptagande som FN-medlem.

Om Nigerias inställning till den för de afrikanska producenterna av tropiska produkter så betydelsefulla integrationen i Europa kan blott sägas, att man med viss oro ser på en fortsatt association av de forna franska kolonierna med de Sex. En sådan händelseutveckling medför ju risker, att den för landets ekonomi livsviktiga exporten av jordbruksprodukter blir diskriminerad. Detta förklarar också, varför flera av det brittiska samväldets afrikanska medlemmar uttalat sig för Storbritanniens an-

slutning till de Sex — uppenbarligen i hopp om att en sådan även skulle avse samväldesländerna och ge dem tillgång till stora avsättningsmarknader, vilka de nu fruktar att förlora.

Sammanfattande synpunkter

Av ovanstående torde framgå att Nigerias ekonomi i sin helhet är väl balanserad och ej, liksom många andra afrikanska stater, beroende av någon speciell produkt, även om landets huvudnäring, jordbruket, har en ur lokaliseringssynpunkt tämligen ogynnsam struktur. Varje jordbruksprodukt har nämligen — i stort sett — ett begränsat odlingsområde för sig, varför landet kan indelas i dels några områden med huvudsakligen exportvaruproduktion och underskott på livsmedel för hemmakonsumtion, dels områden utan exportvaruproduktion men med överskott av livsmedel för hemmarknaden. Även mineraltillgångarna är lokaliserade till ett begränsat område. I en sådan situation blir kommunikationsväsendet av strategisk betydelse för landets utveckling, och främst torde en utbyggnad och förbättring av vägnätet och på längre sikt även järnvägsnätet vara en förutsättning för ökad produktion och industrialisering. En annan konsekvens av produktionens lokalisering är, att en splittring av Nigeria skulle tvinga till svår genomförbara pro-

duktionsomläggningar med en sänkning av nationalinkomsten och utrikeshandeln som oundviklig följd.

Bortsett från vissa minoritetsproblem av religiös och etnografisk natur ter sig Nigeria, som ovan framhållits, politiskt tämligen stabilt. Samtliga de ledande männen har en god utbildning och är politiskt erfarna, en följd av att de infödda tidigt fick majoritet i styrelseorgan av olika slag. Vidare syns någon större ovilja gentemot de vita ej finnas, och samlevnaden mellan vita och svarta har hittills varit tämligen friktionsfri. Den brittiska koloniala administrationen har redan på ett tidigt stadium vidtagit åtgärder för att för-

hindra rasmotsättningar, bl. a. genom kontroll av immigrationen och förbud för vita att äga jord.

Utspridningen av landets tillgångar bidrar också, trots de negativa aspekterna, till att understryka nödvändigheten av sammanhållning. Man måste hålla i minnet, att Nigeria, liksom de flesta afrikanska stater, är en artificiell skapelse, som fått sina gränser fastställda genom politisk köpslagan mellan europeiska stater utan hänsyn till geografisk eller etnografisk samhörighet. Det fanns därför risker för att Nigeria efter frigörelsen skulle vandra samma väg som Kongo, men de avskräckande händelserna där synas ha verkat i enande riktning.